

מניעת פרי בשמיטה

היו כורמים שהחליטו לוותר על קבלת פרי בשמיטה, כדי לא להתמודד עם הבעייתיות של שנה זו. לגבי חלק מהכורמים זהו אילוץ, מאחר שהיקב אינו קולט פרי בשנת שמיטה. יש לציין, שמי שבחר בדרך זו רשאי להודיע לוועדת השמיטה על השבתת הכרם, ובשמיטה האחרונה אף היה פיצוי מכובד (מאוד) לאותם כורמים. ישנן שתי דרכים למנוע קבלת פרי: הראשונה באמצעות חיתוך על גזע הגפן וחידוש הבדים במהלך שנת השמיטה. ניתן לעצב אותם במהלך השנה, וניתן לבצע רק דילול פריצות והשאת שלוש-ארבעה שריגים, מהם ייבנו הבדים בחורף הבא.

הדרך השנייה היא לחתוך את כל הפריצות על הבדים, להשאיר את הבדים קרחים ולקוות שיהיו פריצות לאורך כל הבד. בכרמים בהם מבנה הבדים טוב לפני החיתוך מתקבלת תוצאה טובה בהחלט.

בכמה מאות הדונמים בהם שימשה אחת מהדרכים הנ"ל התוצאות טובות מאד: נמנע פרי כפי שתוכנן, ומאידך התקבל שיפור במבנה הכרם לשנים הבאות.

אי זמירה מוחלטת

במקרים בודדים נקטו כורמים אי זמירה מוחלטת, והיו אלה בעיקר ניסיונות בהיקף של עשרות גפנים. לבלוב הגפנים באותן חלקות היה בקצות הזמורות בלבד. נראה שהגפנים הצליחו לעמוד בשינוי והניבו פרי, שגם הבשיל. לא ברורה איכות הפרי שהתקבל, אך סביר להניח שיבול השנה העוקבת נפגע. בוצעו מספר תצפיות על אופני זמירה בחורף שאחרי, אולם יש לעקוב עונה נוספת ולראות את היבול המתקבל. ☒

תמונה 11: מימין - חיצוך על גזע וחידוש הבדים; משמאל - הסרת כל הסעיפים - בדים קרחים

תמונה 12: 'קברנה סובניון' באי-זמירה: עיקר הבלוב בקצות הזמורות

דרכים נוספות בהן נהגו בשמיטת תשס"ח

■ **זמירה לפני ראש השנה:** למרות שלא הייתה מומלצת, במספר משקים בוצעה הזמירה לפני ראש השנה על פי אוצר בית דין אחר, שלא היה מוכן לשום פתרון אחר. חלק ניכר מהזנים הגיב בבלבוב סתווי חזק מאד, זאת למרות שהמים באותן חלקות נסגרו הרבה לפני הבציר. איכויות הזמירה היו נמוכות ולא מדויקות, כפי שניתן לצפות בעונה זו ובבהילות בה נעשת הפעולה. ניתנה המלצה להסיר את הבלבוב בידיים מחשש להחלשת הגפן ולפגיעה במבנה שלה בשנים הבאות בעקבות התעצותה. התעוררות הגפן תהיה מאותם לבלובים צעירים שבקושי נכנסים לתרדמה והתעוררותם קלה ומהירה.

תמונה 6:
מזמרת סדן -
אופן הפגיעה
בסדן

תמונה 10:
בשתי התמונות ניתן
לראות לבלוב סתווי
כתוצאה מזמירה
לפני ראש השנה
בזן 'פרנץ קולומבר'

תמונות 7 ו-8:
קיצור סעיפים
לשתי עיניים
באמצעות חיתוך
חלקי ותלישה

בחלקות בה בוצעה זמירה לפני ראש השנה נדרש היה בחלק מהזנים לבצע הסרת לבלוב בעלות של 50 שקלים/ד', בעיקר בזנים 'פרנץ קולומבר', 'ארגמן', 'שירז' ו'אמרלד ריזלינג'. בזנים 'מרלו' ו'מוסקט אלכסנדרוני' הבעיה הייתה פחותה.

הלבוב הסתווי גרם ליבולים נמוכים בשנת השמיטה כתוצאה מקבלת אשכולות קטנים, ובחלקות מסוימות הוא הגיע לחצי מהיבול הצפוי. יתכן כי הדבר נבע מהחלשה של הגפן באופן כללי ופגיעה בתהליך ההתמיינות של הפקעים, שלא הסתיים עדיין ונעצר כתוצאה מהעקה אליה נכנסה הגפן.

בחלקות שבהן לא הוסר הלבוב הסתווי הייתה פגיעה קשה במבנה הגפן כתוצאה מהתעוררותה בחורף השמיטה, בעיקר בפקעי הלבוב הסתווי.

תמונה 9: בשני חלקי התמונה ניתן לראות את מראה הסעיפים בשנה העוקבת

ופוריות הגפן בעתיד. אכן, כאשר הגיעו הכורמים לזמירת גפנים אלו בחורף העוקב נמצא כי נוצר קלקול-מה במבנה הגפן ונוצר קושי במציאת סעיפים במקומות רצויים על הבדים. נוצר מצב בו יש לוותר על מספר סעיפים לגפן ונותרו כ-15 במקום 20. לחילופין היה צורך להשאיר סעיפים על מבנים גבוהים לא רצויים ולשבש בכך את מבנה הגפן. הזן 'מרלו' היה הבעייתי ביותר, בעוד שב'קברנה סובניון' לא הובחנה בעיה. להלן מספר תמונות המתארות את התופעה:

תמונה 1: מימין - זמירה מכנית ידנית; משמאל - זמירה מכנית באמצעות טרקטור

תמונה 2: הקצרת הסעיפים על שלוש עיניים

תמונות 3 ו-4: מימין - ההתעוררות בסעיפים בני שלוש עיניים. משמאל - חוסר בפריצת חזקות בבסיס הסעיף

תמונה 5:
ניתן לראות את שני התלישה (עליון) ומתחתיו את חיתוך העין העליונה

הפתרונות שניתנו לזמירה

נדרשו מספר מפגשים והרבה התלבטויות עד שיצא הרב ויטמן עם כמה פעולות אותן ניתן לבצע כחלופה לזמירה המקובלת בכרמי היין. מועד הזמירה החלופית נקבע לחורף, בזמן תרדמת הגפן, כפי שנדרש מבחינה מקצועית. בוצעה זמירה מכנית לכרם באמצעות מיכון ייעודי על טרקטור, או באמצעות מכונות ידניות לגיזום גדר חיה (תמונה 1).

הכוונה המקורית הייתה זמירה מכנית לא מדויקת והסרת הזמורות המיותרות מבסיסן, ללא כל קיצור. לאחר שנתברר שפתרון זה, שהיה עדיף מבחינה הלכתית, אינו מספק ואינו נותן תוצאות מקצועיות סבירות, נוצר הצורך לאשר הקצרות של הזמורות הנותרות. בסופו של דבר, ברוב הכרמים בוצעו על ידי גוי תיקונים ידניים בשני אופנים עיקריים:

1. הסרת הזמורות העודפות מבסיסן וחלקים רב שנתיים מיותרים של הגפן, קיצור הזמורות הנותרות לשלוש עיניים - שינוי מזמירה רגילה המבוצעת על שתי עיניים;
2. הסרת הזמורות העודפות מבסיסן וחלקים רב שנתיים מיותרים של הגפן, כמו גם קיצור הזמורות הנותרות לשתי עיניים. הקיצור בוצע באמצעות חיתוך חלקי של הזמורה ותלישתה. חלק מהכורמים, שביקשו להחמיר עם עצמם, ביצעו את האפשרות הראשונה של שלוש עיניים עם חיתוך חלקי ותלישה, ויש שעברו לאחר מכן והסירו את העין העליונה הבעייתית בסעיף. יש מי שהספיקו מיד לאחר הזמירה באמצעות סכינים, וחלקם לאחר הבלבול, באמצעות הסרת השריג העליון.

תוצאות ומסקנות

- **זמירה מכנית:** זו בוצעה ברוב הכרמים וגרמה לרבים להיחשף לפעולה שיכולה להקל על הכורם בחלק מהזנים הקשים גם בשנים רגילות.
- **קיצור הסעיפים לשלוש עיניים:** חלק קטן יחסית של הכורמים נהג בדרך זו, שנראתה פשוטה יותר, וזאת מחשש לפגיעה במבנה

שמיטה תשס"ח: ההיבט הגידולי בכרם היין

ערן הרכבי / רפרנט גפן יין, שה"מ, משרד החקלאות

בית דין. הרב ויטמן ביקש וקיבל מאיתנו את רשימת הפעולות שמתבצעות בגידול כרם יין, וכן ביקש פתרונות לפעולות שיש בהן איסור בשנת שמיטה. למעשה נמצא פתרון לכל פעולה, למעט לנושא הזמירה.

מבחינה גידולית נושא הזמירה הוא הקושי העיקרי במעבר לאוצר בית דין. בגידול כרם מסחרי בימינו חובה לזמור כל שנה, באשר אי זמירת הגפנים עלול לפגוע בהן למשך שנתיים-שלוש. באוצרות בית דין בעבר נהגו לזמור לפני ראש השנה. מבחינה מקצועית הבהרנו חד משמעית שנוהג זה אינו נכון ולא יקבל את המלצתנו. הסיבות לכך הן שחלק ניכר מהגפנים אינן נבצרות עד ראש השנה, כך שממילא הבעיה אינה נפתרת לחלוטין. זמירה בשיא הקיץ גורמת להחלשת הגפן ולפגיעה בפוריות שנה לאחר מכן, איכות הזמירה גרועה ביותר בגלל קוצר הזמן בו נמצא הכורם, מה שאינו מאפשר לו לדייק. לבלוב סתווי מלווה את הזמירה וגורם להחלשה ושיבוש בעיצוב הגפן. אם כן, זמירה לפני ראש השנה יוצרת בעיה של כלכליות הכרם, כתוצאה משיבוש מבנה הגפן והחלשתה, הגורמים לירידה בפוריותו.

כ שמיטות קודמות, עוד לפני קום המדינה, נהגו במרבית כרמי היין בהיתר מכירה, כפי שנהוג היה ברוב ענפי החקלאות. בשמיטה האחרונה, זו של תשס"ח, היה מאמץ של הרבנות הראשית לישראל להקים אוצר בית דין שיטפל וירכז את כל ענף כרם היין. הרב זאב ויטמן וצוותו פעלו רבות לקידום נושא זה, מרבית היקבים נרתמו לעניין ולמעשה כ-90% מהכרמים בארץ עברו לטיפול אוצר בית דין של הרבנות. להלן סיכום שנת השמיטה תשס"ח בהיבט הגידולי בכרם היין.

התקיימו מפגשים של הרב ויטמן עם הכורמים בכל אחד מהיקבים וניתנו הסברים מפורטים לגבי השינויים החלים במעבר לאוצר

בתמונה למעלה: הרב ויטמן בכרם ערב שמיטה